

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 16. aprīlī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš un Gunārs Kusiņš,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 46/2021), kuru iesniegusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civilprocesa likuma 41. panta pirmās daļas pirmo teikumu, 44. panta trešo daļu, kā arī 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta otrajam teikumam un 92. pantam un spēkā neesošu no 2022. gada 1. janvāra.

2. Civilprocesa likuma 41. panta pirmās daļas pirmais teikums noteic, ka pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus.

Šā likuma 44. panta trešā daļa noteic:

“(3) Ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam.”

Savukārt šā likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts nosaka:

“(2) Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma

452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [..]

2) izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtās konstitucionālās sūdzības pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja cēlusi prasību civillietā un ir iesniegusi kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu. Civilprocesa likuma 41. panta pirmā daļa un 44. panta trešā daļa Pieteikuma iesniedzējai tikusi piemērota gan ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas [datums] spriedumu, gan ar Rīgas apgabaltiesas [datums] spriedumu. Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu, ar Senāta senatoru kolēģijas rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzējas kasācijas sūdzības. Tādējādi apstrīdētās

normas Pieteikuma iesniedzējai ir piemērotas, un viņa uzskata, ka tās neatbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 92. pantam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2013. gada 21. oktobrī ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2013-02-01 “Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk arī – spriedums lietā Nr. 2013-02-01). Sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 pieņemšanas laikā Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteica: “(2) Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [...] 2) nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.” Satversmes tiesa atzina minēto Civilprocesa likuma normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējai šī norma ir piemērota redakcijā, kādā tā izteikta ar 2016. gada 9. jūnija likumu “Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 tās konstitucionalitāte redakcijā, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā, nav vērtēta.

Līdz ar to pieteikumā ietverto prasījumu attiecībā uz Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir

izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

7.1. No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja attiecībā uz Civilprocesa likuma 41. panta pirmās daļas pirmo teikumu un 44. panta trešo daļu ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, viņa ir iesniegusi apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu un kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu.

7.2. Attiecībā uz prasījumu par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu Pieteikuma iesniedzējai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Senāta senatoru kolēģijas [datums] rīcības sēdes lēmums, ar kuru, pamatojoties uz minēto normu, atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību, nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas otrais teikums nosaka: “Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no dienas, kad stājies spēkā Senāta senatoru kolēģijas [datums] rīcības sēdes lēmums lietā Nr. [numurs], tas ir, – no [datums]. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2021. gada 16. martā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturrtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdēto normu neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Likuma prasība par juridisko pamatojumu nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sniegt juridiskus argumentus, vai konkrētā situācija ietilpst attiecīgo pamattiesību tvērumā, vai apstrīdētajā normā ir ietverts tiesību ierobežojums, vai šis ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai tas ir samērīgs ar leģitīmo mērķi.

8.1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, jo uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj šā panta otrajā teikumā noteikto diskriminācijas aizlieguma principu.

Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, atzinusi, ka tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti, bet tomēr dažādi principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā, un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9. punktu*). Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertais diskriminācijas aizliegums ir vienlīdzības principā ietverts palīgelements, kas noteiktās situācijās šo principu precizē un palīdz to piemērot (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*). Diskriminācijas gadījumā atšķirīga attieksme ir balstīta uz noteiktiem aizliegtiem kritērijiem. Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*).

Pamatojot apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz kādu aizliegto kritēriju.

Pieteikumā nav pamatots tas, uz kāda aizliegtā kritērija pamata veidojas iespējamā atšķirīgā attieksme. Tajā vien vispārīgi norādīts, ka ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējas tiesības netikt diskriminētai darba ņēmējas statusa dēļ, nekonkretizējot iespējamo pamattiesību aizskārumu un nenorādot, kā konkrēti pret Pieteikuma iesniedzēju izpaudusies atšķirīga attieksme. Pieteikumā arī norādīts, ka likumdevējs nav veicis pienācīgu vērtējumu apstrīdētās normas izstrādē, jo likumdevējs neesot rīkojis diskusijas ar arodbiedrību vai citiem sabiedrības pārstāvjiem. Taču šādas vispārīgas, nekonkrētas norādes nav atzīstamas par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē.

Līdz ar to prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

8.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst arī Satversmes 92. pantam.

8.2.1. Pieteikumā attiecībā uz Civilprocesa likuma 41. panta pirmās daļas pirmo teikumu un 44. panta trešo daļu ir vispārīgi norādīts, ka likumdevēja izraudzītie līdzekļi nav piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, tādējādi pamattiesību ierobežojums neesot samērīgs.

Lai izvērtētu, vai tiesību norma, kas ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos

noteiktā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam. Savukārt, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro, vai 1) likumdevēja paredzētie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 12. un 15. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka pamattiesību ierobežojums neatbilst samērīguma principam, jo pastāvot saudzējošāki līdzekļi leģitīmo mērķu sasniegšanai un sabiedrības ieguvums no pamattiesību ierobežojuma neesot lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Taču pieteikumā nav norādīts pamatojums šim apgalvojumam.

Pieteikumā nav norādīti konkrēti saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem būtu iespējams sasniegt pieteikumā norādītos pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus tādā pašā kvalitātē. Tāpat pieteikumā nav arī sniegts pamatojums tam, ka sabiedrības ieguvums no pamattiesību ierobežojuma nav lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu.

Citstarp pieteikumā ir pausts viedoklis, ka tiesa neesot bijusi objektīva, izskatot Pieteikuma iesniedzējas prasību, kā arī apelācijas un kasācijas sūdzību.

Tomēr Satversmes tiesa ir vairākkārt norādījusi, ka tā nepārvērtē vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu tiesiskumu vai vispārējās jurisdikcijas tiesas veikto tiesību normu interpretāciju un piemērošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 7. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punktu*).

8.2.2. Pieteikumā attiecībā uz Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu ir vispārīgi norādīts, ka šī norma neatbilst Satversmes 92. pantam, jo, pamatojoties uz šo normu, ir atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību, taču tiesa neesot bijusi objektīva.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļa, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa šajā spriedumā norādīja, ka, ņemot vērā kasācijas instances tiesas nozīmi un funkcijas demokrātiskā tiesiskā valstī, kā arī lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību nozīmi civilprocesā, likumdevējam ir jānodrošina, ka šī tiesa efektīvi īsteno savas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā*

Nr. 2019-13-01 16.1. punktu). Satversmes tiesa arī ir atzinusi, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka likumdevēja pienākumu pieņemt taisnīgas tiesas spriešanai nepieciešamās procesuālās normas, bet šī norma neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*). Savukārt, ievērojot spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 atzīto, no Satversmes 92. panta neizriet prasība kasācijas kārtībā izskatīt visas civillietas, arī tādas, kurām nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.2. un 11. punktu*).

Tādējādi pieteikumā, ņemot vērā minēto Satversmes tiesas judikatūru, nav pamatots tas, ka Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts pārkāptu Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. pantā ietvertā pamattiesības.

Līdz ar to prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 46/2021), kuru iesniegusi [..].

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Sanita Osipova